

Program studiów śródziemnomorskich oferuje połączenie interdyscyplinarnej perspektywy teoretycznej z praktyką i zdobywaniem różnorodnych doświadczeń z dziedziny turystyki kulturowej. Doskonałym przykładem tak pojmowanych studiów śródziemnomorskich jest działające od ćwierć wieku Mediterranean Studies Association (<https://www.mediterraneanstudies.org/>) i wydawane przez nie czasopismo.

Program został wypracowany podczas dwunastu lat prowadzenia specjalności studia śródziemnomorskie na kierunku filologia. Zmieniający się system edukacyjny w Polsce po 1989 roku spowodował olbrzymie załamanie nie tylko w zakresie nauczania języków klasycznych, ale również świadomości kultury śródziemnomorskiej i jej obecności w kulturze polskiej. W tej sytuacji na początku nowego millenium zaczęły w najlepszych uniwersytetach powstawać studia w zakresie kultury śródziemnomorskiej. W roku 2007 w UAM utworzono studia śródziemnomorskie jako specjalność na kierunku filologia, prowadzoną przez Instytut Filologii Klasycznej. Po kilku latach dodano do oferty studia drugiego stopnia w języku angielskim, skierowane w dużej mierze dla studentów spoza Europy i kręgu kultury śródziemnomorskiej.

W centrum programu znajdują się dwie dyscypliny: literaturoznawstwo (dyscyplina główna) i językoznawstwo, obudowane bardzo szerokim kontekstem interdyscyplinarnym, w którego skład wchodzi historia, historia kultury, wiedza o sztukach pięknych, teatrze, kinie. Koncepcja kształcenia jest wyraziście zróżnicowana w stosunku do filologii klasycznej, która stanowiła punkt wyjścia. Studia śródziemnomorskie bazują na pojęciu „turystyki kulturowej”, która oznacza tworzenie mentalnego zaplecza w postaci szerokich horyzontów intelektualnych, wytyczanych przez znajomość takich zagadnień, jak literatura, teatr i sztuka antyczna, historia starożytna, prawo rzymskie, filozofia, retoryka, Biblia, kultura europejskiego średniowiecza, renesansu i baroku, korzenie demokracji, czy też recepcja kultury grecko-rzymskiej w czasach od średniowiecza po współczesność.

Wiedza ta jest ściśle związana ze znajomością języków klasycznych (łacina i elementy greki) oraz wybranych języków nowożytnych z krajów basenu Morza Śródziemnego (z nastawieniem na jego praktyczne wykorzystanie i powiązaniem z wiedzą o kulturze danego kraju), a także poznanie atrakcji turystycznych i muzeów w południowej Europie.

W ramach fakultatywnego przygotowania do pracy w dynamicznie rozwijającej się branży turystycznej, zwłaszcza nastawionej na zwiedzanie krajów śródziemnomorskich, w programie studiów znaleźć można ofertę przedmiotów praktycznych związanych z turystyką, przewodnictwem i pilotażem wycieczek po krajach basenu Morza Śródziemnego. Studia drugiego stopnia znacznie poszerzają profil specjalności pierwszego stopnia o zagadnienia związane z turystyką wodną, jak również (także w ramach praktyk) specyfiką instytucji kultury związanych z dziedzictwem śródziemnomorskim. Proponowana studentom kierunku specjalność Turystyka kulturowa Śródziemnomorza pozwala im przyswoić sobie wiedzę z zakresu obsługi grup turystycznych zarówno w roli pilota wycieczek, jak i obsługi klientów w roli sprzedawcy w biurze turystycznym. W trakcie zajęć studenci uczestniczą w praktykach i wyjazdach szkoleniowych, podczas których doskonalą umiejętności praktyczne niezbędne podczas pracy z grupami turystycznymi.

Istotne zmiany wprowadzone do programu studiów nowego kierunku mają na celu zarówno jego uatrakcyjnienie (wypracowane w dyskusji ze studentami), jak i optymalizację wdrożonego przed dwoma laty (jeszcze na specjalności prowadzonej na kierunku filologia) systemu modułowego, łączącego zajęcia na I i II roku i przejętego z praktyki studiów prowadzonych w języku angielskiej (Mediterranean Studies). Z jednej strony chodzi więc o wyrazistą odrębność programu wobec programu filologii klasycznej, z drugiej strony – o maksymalną zbieżność programu studiów w obu językach, polskim i angielskim (aczkolwiek, ze względu na to, że na studia w języku angielskim aplikują studenci wywodzący się często spoza kręgu kultury śródziemnomorskiej i europejskiej, efekty uczenia się osiągnane będą niekiedy przy pomocy innych przedmiotów).

W ramowym programie I i II roku znajdują się zajęcia realizowane wspólnie w ramach przypadających w danym roku modułów kierunkowych i specjalizacyjnych, a także swoiste dla roku I (zwłaszcza język obcy) i II (seminarium magisterskie).

W programie znajdują się zajęcia doskonalące znajomość łaciny i greki oraz literatury antycznej (tutoriale greckie i łacińskie – trzeba podkreślić, że z wyprzedzeniem studenci wybierają ich tematykę), jak również języka i kultury Włoch i/lub Hiszpanii. Poszerzeniem wiedzy o mitologii Greków i Rzymian są Mitologie śródziemnomorskie. Wiedza językoznawcza jest poszerzana w ramach przedmiotu Języki i pisma w świecie śródziemnomorskim. Natomiast wyraziście różnicująca studia śródziemnomorskie od filologii klasycznej rozbudowana wiedza o recepcji antyku jest kontynuowana w ramach przedmiotów: Komparatystyka literacka, Historia idei, Tradycja klasyczna w literaturze europejskiej, Kategorie kultury europejskiej, Antyk w sztukach wizualnych.

Specjalność Turystyka kulturowa Śródziemnomorza jest kontynuacją specjalności prowadzonej na studiach I stopnia. Poszerza kształcenie w zakresie turystyki kulturowej jest sprofilowana na turystykę wodną (nurkowa, żeglarska, cruiserowa), aspekty praktyczne (Kreatywność w biznesie turystycznym, Kurorty turystyczne basenu Morza Śródziemnego), a także pogłębienie wykorzystania wiedzy o kulturze antycznej w turystyce. Umiejętności praktyczne doskonalone są podczas 90 godz. praktyki specjalizacyjnej (60 na I roku, 30 na II roku). W ramach praktyk do 80 godz. można zaliczyć w ramach objazdu naukowo-turystycznego (o charakterze wizyty studyjnej) organizowanego przez opiekuna specjalności. Studenci, którzy nie zaliczali na I stopniu studiów praktyki biurze turystycznym, muszą ją zrealizować na II stopniu w wymiarze 50 godz. W przypadku, gdy student nie wybiera specjalności, brakującą liczbę ECTS zalicza z wydziałowej oferty przedmiotów lub z innych kierunków prowadzonych w IFK. W ciągu całego toku studiów student jest zobowiązany do zaliczenia 30 godz. zajęć w języku obcym (wykłady monograficzne, ekwiwalentne zajęcia z programu Mediterranean Studies, oferta wydziałowa). Propozycja ta jest związana z ideą umiędzynarodowienia studiów.

Celem Studiów śródziemnomorskich było i jest poszerzenie kręgu osób przygotowanych do badania, a zwłaszcza popularyzowania kultury śródziemnomorskiej w różnych sferach życia zawodowego i społecznego. Uruchomienie Studiów śródziemnomorskich jako samodzielnego kierunku jest uwieńczeniem tego procesu, mającego na celu pielęgnowanie i propagowanie tradycji antycznej i śródziemnomorskiej. Absolwenci stawali się i będą się stawać

ambasadorami wartości, które niesie kultura śródziemnomorska, wśród bardzo szerokich kręgów społeczeństwa, w jakich im przyjdzie pracować, zwłaszcza w przemyśle turystycznym. Ów wymiar jest wyraziście akcentowany w efektach uczenia się opracowanych dla planowanego kierunku, także w zakresie gotowości do podejmowania określonych działań.

Zarówno opracowane dla planowanego kierunku efekty kształcenia, jego program i plan, jak również obsada poszczególnych przedmiotów jest podyktowana troską o spełnienie idei jedności badań naukowych oraz kształcenia. Zamierzamy kształcić wyjątkowych ekspertów w zakresie literatury, kultury i tradycji śródziemnomorskiej, którzy dzięki swemu wykształceniu będą funkcjonować w różnych – i nie zawsze dziś możliwych do pełnego przewidzenia – obszarach życia społecznego, wykonując rozmaite zawody (związane również z przemysłem turystycznym) i wypełniając funkcje, w których wykorzystają nie tylko swą wiedzę i umiejętności, ale również postawę gotowości do działań godnych nowoczesnego humanisty, dzięki swej pasji zmieniającego i przekształcającego rzeczywistość, podtrzymującego prawdziwy ogień tradycji śródziemnomorskiej, a jednocześnie pamiętającego o etycznym wymiarze swych decyzji.

Należy zwrócić uwagę na wpisaną w koncepcję programu studiów śródziemnomorskiej misję, znajdującą odzwierciedlenie w efektach uczenia się, związaną z kształtowaniem dziedzictwa kulturowego. Absolwent studiów drugiego stopnia tego kierunku winien m.in. „krytycznie interpretować oddziaływanie literatury i kultury grecko-rzymskiej na współczesny świat śródziemnomorski”, „popularyzować wiedzę o antyku i kulturze śródziemnomorskiej, wykorzystując różne formy przekazu” oraz być gotowym do „aktywnego uczestniczenia w działaniach, również zawodowych, na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, antycznego i śródziemnomorskiego”.

Możliwości zatrudnienia (typowe miejsca pracy) absolwentów studiów drugiego stopnia są dość szerokie i – podobnie jak w przypadku większości kierunków humanistycznych – nie do końca możliwe do przewidzenia. Dotychczasowe doświadczenia związane z prowadzeniem specjalności studia śródziemnomorskie na kierunku filologia dowodzą, że ze względu na doskonałe przygotowanie merytoryczne, w tym językowe, literackie i kulturowe, wsparte zaawansowanym przygotowaniem praktycznym w ramach specjalizacji turystycznej absolwenci (a nawet studenci) są bardzo pożądanymi pracownikami w instytucjach związanych z turystyką (biura podróży), instytucjach kultury (np. muzea), redakcjach, bibliotekach. Ich umiejętności samokształcenia powodują, że świetnie przystosowują swoje kompetencje i wiedzę do różnych miejsc pracy.

Po ukończeniu studiów drugiego stopnia absolwenci mają możliwość kontynuowania kształcenia na studiach trzeciego stopnia (doktoranckich). Warto podkreślić, że z tej możliwości korzystali i korzystają absolwenci dotychczas prowadzonej specjalności na kierunku filologia – liczba doktorantów po filologii klasycznej oraz po studiach śródziemnomorskich jest w ostatnich latach mniej więcej równa.

W świetle powyższego, jak również dotychczasowych doświadczeń Instytutu Filologii Klasycznej związanych z prowadzeniem specjalności studia śródziemnomorskie na kierunku filologia, a także wykazanego związku kierunku studiów z misją uczelni i strategią jej rozwoju oraz misją i strategią rozwoju jednostki

należy jednoznacznie stwierdzić, że powołanie kierunku Studia śródziemnomorskie będzie systematycznie przyczyniać się do rozwoju kształcenia i badań naukowych, stawiając przed osobami prowadzącymi zajęcia nowe wyzwania dydaktyczne, jak i inspirując do podejmowania nowych tematów badawczych. Wśród tematów badawczych, również zespołowych, prowadzonych w Instytucie Filologii Klasycznej, warto wymienić kilka związanych bezpośrednio ze studiami śródziemnomorskimi: Heroizm w literaturze i kulturze Europy; Antyk w sztuce filmowej oraz w operze; Badania nad trwałością tradycji antycznej w literaturze średnio- i nowołacińskiej; Transfer kultury łacińskiej do innych kręgów kulturowych i do innych epok; Filozofia antyczna i wczesnochrześcijańska a konteksty dwudziestowieczne.

Utworzenie kierunku studiów sprzyjać będzie przemianom zachodzącym w sferze społecznej, gospodarczej oraz na rynku pracy, przygotowując wysoko kwalifikowane osoby specjalizujące się w wiedzy związanej z tożsamością współczesnej Europy, potrafiące wykorzystać ją praktycznie do ochrony i propagowania dziedzictwa kulturowego, jak również poszukiwane na rynku pracy.